

ΟΙ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ «ΤΣΑΜΟΥΡΙΑ» & «ΤΣΑΜΗΔΕΣ»

Μεταξύ των έξι και πλέον θεωριών για την ιστορική και ετυμολογική προέλευση των ονομασιών «Τσάμηδες» και «Τσαμουριά», πιθανότερη θεωρείται εκείνη, που σχετίζεται με τη λέξη «**Θύαμις**» (**Καλαμάς**), με **παραφθορά του**, με την πάροδο του χρόνου: Θύαμις, Θυάμις, Τσ(ι)άμης, δηλ. ο κάτοικος που βρίσκεται κοντά στον Θύαμη ποταμό, την Θυαμυρία, την Τσ(ι)αμουριά. Υπάρχει πάντως και η άποψη ότι η τοπωνυμία προέρχεται από την τούρκικη λέξη (τσιάμ) ή την αντίστοιχη αλβανική (τσιαμίστ), που σημαίνουν πευκοδάσος ή ελατόδασος. Είναι δε γνωστό από πολλές πηγές ότι η δασική βλάστηση της περιοχής ήταν πλούσια σε πευκοδάση και έλατα

Τσαμουριά λοιπόν ονομάζεται η περιοχή εκείνη της Ηπείρου, που εκτείνεται κατά μήκος της ακτής ανάμεσα στις εκβολές του ποταμού Αχέροντα και μέχρι το Βουθρωτό και ανατολικά μέχρι τους πρόποδες του όρους Ολύτσικας (Τόμαρος) και περιελάμβανε τις σημερινές **επαρχίες Παραμυθιάς, Φιλιατών, Πάργας και Μαργαριτίου** (με την περιφέρεια του ποταμού *Θυάμιδος δηλαδή Καλαμάς*), (χάρτης). Η περιοχή ταυτίζεται με τη Θεσπρωτία και ένα μικρό της τμήμα ανήκει σήμερα στην Αλβανία με κέντρο την κωμόπολη Κονίσπολη.

Σύμφωνα με τους **Αρχαίους και Βυζαντινούς συγγραφείς** (Αριστοτέλη, Κλαύδιο τον Πτολεμαίο, Στράβωνα, Προκόπιο) η Θεσπρωτία αλλά και ολόκληρη η υπόλοιπη Ήπειρος αποτελούσε την **κοιτίδα του Αρχαίου Ελληνισμού**. Οι Θεσπρωτοί ήταν **το αρχαιότερο από τα τρία πιο σημαντικά Ηπειρωτικά φύλα** - τα άλλα δύο ήταν **οι Μολοσσοί** προς το Λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων (Ελλοπία) και **οι Χάονες** βόρεια από τον ποταμό Θύαμη μέχρι και την Επίδαμο (Δυρράχιο) - και κάλυπταν τη σημερινή Θεσπρωτία, μέχρι τον Αμβρακικό Κόλπο.

Είχαν επικοινωνία με τον υπόλοιπο κλασσικό Ελληνισμό, αφού ο χώρος τους υπήρξε ένα πολύ σημαντικό θρησκευτικό κέντρο (Δωδώνη, Νεκρομαντείο, Αχερουσία κ.λ.π.). Επικοινωνούσαν και ΒΑ με τους Έλληνες Μακεδόνες, αλλά και συμμετείχαν στους Πανελληνίους Αθλητικούς αγώνες, καθώς και στην ευρύτερη πνευματική κίνηση. Συμμετείχαν ακόμη, κατά διαφόρους τρόπους, και στους αμυντικούς και υπολοίπους αγώνες, όπως στον Τρωϊκό πόλεμο, στους Μηδικούς Πολέμους και αλλού.

Γι' αυτό **κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους**, λόγω των κοινών αγώνων τους με τους Μακεδόνες κατά των Ρωμαίων, πλήρωσαν κι' αυτοί την γνωστή οργή του Αιμιλίου Παύλου, με την αιχμαλωσία, και τη ριζική καταστροφή των πόλεών τους, τέτοια, που πολλών ακόμη πόλεων δεν εντοπίστηκαν ή δεν αναγνωρίστηκαν τα ερείπια. Ανασυγκροτήθηκαν, όμως, ήδη κατά τους **Πρωτοχριστιανικούς και Βυζαντινούς χρόνους**. Αυτό μαρτυρούν και τα γραπτά κείμενα και άλλα μνημεία αρχιτεκτονικής, ζωγραφικής κ.λ.π., που σώζονται ολοκληρωμένα ή ως ερείπια στην περιοχή.

«ΤΣΑΜΗΔΕΣ» & ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Κατά την τουρκοκρατία γύρω στο 1430 (Κατάληψη Ιωαννίνων από τους Τούρκους) πολλοί χριστιανοί της περιοχής εξισλαμίζονται, υποκύπτοντας σε διάφορα δελεάσματα, υλικά και διοικητικά (όπως οι καλούμενοι, μετέπειτα, Σπαχήδες που **από το 1700 εξαναγκάζονται να εξισλαμισθούν**, για να διατηρήσουν τα **τιμάρια τους**) αλλά προ πάντων στην ασφυκτική πίεση του κατακτητή κυρίως μετά την αποτυχία του Κινήματος του Επισκόπου Τρίκκης Διονυσίου Φιλοσόφου του και επονομαζομένου περιφρονητικώς από τους εχθρούς του «Σκυλοσόφου» το 1611.

Δεν έλειψε, ασφαλώς, και η εγκατάσταση, κατά καιρούς, Τουρκαλβανών αγάδων, λόγω και της σχετικής ευφορίας του εδάφους. Όλοι αυτοί απετέλεσαν εκεί την αντίστοιχη θρησκευτική μειονότητα των Μουσουλμάνων Τσάμηδων, έναντι της πλειονότητας των Χριστιανών Τσάμηδων. Κατ' αρχήν, **οι εξισλαμισθέντες αυτοί Χριστιανοί διατήρησαν την Ελληνική γλώσσα και συμπαθούσαν τους Χριστιανούς κατοίκους**, με τους οποίους

συνδέονταν **και με δεσμά συγγενείας**. Με την πάροδο του χρόνου **οι σχέσεις τους με τους Αλβανούς μπέηδες** (γαιοκτήμονες) τους ανάγκασαν **να μάθουν και την Αλβανική γλώσσα** δημιουργώντας ταυτόχρονα **μια παράδοση νοοτροπία συκοφαντικής διάθεσης και μοχθηρίας**.

Έτσι σιγά-σιγά **απέβαλαν κάθε τι το Ελληνικό** και η ονομασία **«Τσάμηδες»** κατάντησε **συνώνυμη του πονηρού, του ανειλικρινούς, του άπιστου**. Άρχισαν να υποβλέπουν **το χριστιανικό στοιχείο, να μάχονται τούτο και να ζητούν την εξόντωσή του**.

Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε **η μικρή μουσουλμανική μειονότητα της Τσαμουριάς στη Θεσπρωτία**, με καθαρά τουρκική φυλετική συνείδηση.. Επειδή οι Μουσουλμάνοι αυτοί, μαζί και με ελάχιστους αγάδες και μπέηδες εκεί Τούρκους, ταυτίστηκαν σχεδόν με τους ομοθρήσκους τους κατακτητές, γι' αυτό ονομάστηκαν Τουρκοτσάμηδες, όπως αντίστοιχα και οι γείτονές τους «Τουρκαλβανοί».

Οι Τσάμηδες λοιπόν, **δεν ήταν ούτε Τουρκικής καταγωγής, ούτε Αλβανικής**, αλλά προέκυψαν από το **γηγενές στοιχείο της Τσαμουριάς**, εξαιτίας του **εξισλαμισμού που έλαβε χώρα στην Ήπειρο και στη Θεσπρωτία** ο οποίος άρχισε **μετά τον θάνατο του Σκεντέρμπεη τον 15^ο αι.** και κορυφώθηκε **ιδιαίτερα τον 17^ο αιώνα**.

Σημαντικό ρόλο για την ανακοπή του μεγάλου αυτού ρεύματος του εξισλαμισμού εκτός των άλλων διαδραμάτισε και ο Εθνομάρτυρας Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο οποίος επισκέφτηκε και δίδαξε στην περιοχή και μαρτύρησε στο Κολικόντασι της Βορείου Ηπείρου στις 24-8-1779.

Και στο σημείο αυτό είναι επιβεβλημένο να αποσαφηνίσουμε ότι η Βόρειος Ήπειρος είναι με λίγα λόγια ένας αρχέγονα, ελληνοκατοικημένος χώρος, της ως το 1912 ενιαίας Ηπείρου, ο οποίος, ναι μεν ελευθερώθηκε επανειλημμένα από ξένους ζυγούς, «δωρήθηκε» όμως από τις Μεγάλες Δυνάμεις στο ιδρυθέν από αυτές αλβανικό κράτος το 1913. Οι Βορειοηπειρώτες αντέδρασαν στην ενσωμάτωσή τους στο αλβανικό κράτος με νικηφόρο κατά των Αλβανών πόλεμο. Κέρδισαν την Αυτονομία τους με το συνυπογραφέν από την αλβανική κυβέρνηση Πρωτόκολλο της Κερκύρας το 1914. Δυστυχώς όμως αυτό το δικαίωμα μετά τη λήξη του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου και ιδιαίτερα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή καταπατήθηκε και έκτοτε δεν εφαρμόζεται.

Στους απελευθερωτικούς αγώνες των Ηπειρωτών κατά του κατακτητή οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες βρίσκονταν φανερά στο πλευρό των Τούρκων και των Αλβανών. Στους αγώνες των Σουλιωτών κατά του Αλή Πασά είναι γνωστή η πολλαπλή και ύπουλη συμπαράταξη τους μ' εκείνον. Κατά την έναρξη του Α' Βαλκανικού Πολέμου τάσσονται ενάντια στην απελευθέρωση της Ηπείρου από τους Έλληνες, και στηρίζουν τους Τούρκους στο Μπιζάνι(αρχείο Νικ.Χαντέλη) ενώ αλλάζουν στάση μετά την ήττα της Τουρκίας και την Υπογραφή της Συνθήκης Ειρήνης στο Λονδίνο (17.5.1913) δηλώνοντας υποκριτικά με Υπόμνημά τους (6.11.1913) στην «Διεθνή Επιτροπή Ελέγχου επί της Εξωτερικής Οργανώσεως της Αλβανίας» πως «...Θα συμπολεμήσωμεν μετά των αδελφών μας Χριστιανών, μέχρις εσχάτων δια να αποκρούσωμεν τον ζυγόν του Αλβανικού Κράτους και να διατηρήσωμεν την ελευθερία μας εις την αγκάλην της μητρός μας Ελλάδος»

Οι **Τουρκοτσάμηδες αυτοί με τη Συνθήκη των Αθηνών (1913)** προστατεύονται **σαν (θρησκευτική) μουσουλμανική μειονότητα**, ενώ **πολιτογραφήθηκαν Έλληνες υπήκοοι**, αφού τον **Φεβρουάριο του 1913 ελευθερώθηκε η Ήπειρος** από τον Οθωμανικό ζυγό. Μέχρι τότε **ήταν Τούρκοι υπήκοοι, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας**.

Τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας και της Ηπείρου από τον τουρκικό ζυγό, οι Τσάμηδες της Ηπείρου δεν φαίνεται να είχαν ακόμη σαφώς διαμορφωμένη εθνική συνείδηση. Περισσότερο από Αλβανοί ή Τούρκοι, ήταν και αισθάνονταν μουσουλμάνοι. Η θρησκεία ήταν που έπαιζε τον πρώτο ρόλο για τον αυτοπροσδιορισμό τους.

Αργότερα και πάνω στη σύγχυση με την ανταλλαγή των πληθυσμών στα Βαλκάνια, προπαγανδιστές από τα Τίρανα με τη παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων (Ιταλίας Αυστρίας) τους έπεισαν να δηλώσουν Αλβανοί για να αποφύγουν τη μεταφορά τους στην Τουρκία, μαζί με τους άλλους μουσουλμάνους που μέχρι τότε κατοικούσαν στη Βόρεια Ελλάδα. Η προπαγάνδα αυτή καθώς και τα συμφέροντα 15-20 μεγαλοκτηματιών που θα έχαναν τις περιουσίες τους, τους οδήγησαν να ζητήσουν να μην ανταλλάγουν και να μην απαλλοτριωθούν οι περιουσίες τους.

Το ζήτημα λύεται τελικά επί δικτατορίας Θ. Παγκάλου όταν δυστυχώς για την Ελλάδα αναγνωρίστηκαν (Αύγουστος 1926) με ελληνική πρωτοβουλία και προς εκδήλωση φιλικών αισθημάτων προς την Αλβανία οι Τσάμηδες ως «Αλβανική» μειονότητα, για να αποφύγουν την ανταλλαγή, ενώ σύμφωνα με την Ελληνοτουρκική Σύμβαση ανταλλαγής της 30-1-1923, η Ελλάδα θα απαλλασσόταν της παρουσίας αυτών. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι αρκετοί από τους μουσουλμάνους της Τσαμουριάς ήταν υπέρ της ανταλλαγής και ορισμένοι μάλιστα είχαν ήδη φύγει. Η ελληνική κυβέρνηση στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής του Πάγκαλου δέχτηκε να εξαιρέσει από την ανταλλαγή των πληθυσμών όλους τους Τσάμηδες αλλά και να διαλύσει τους βορειοηπειρωτικούς συλλόγους, η ύπαρξη των οποίων ενοχλούσε ιδιαίτερα τα Τίρανα. Η απόφαση αυτή είναι και η αρχή ουσιαστικά του τσάμικου ζητήματος το οποίο πρέπει να αναφέρουμε ότι εξ αρχής λειτούργησε εξισοροπητικά με το θέμα της Β.Ηπείρου. Η Αλβανία δηλαδή το χρησιμοποιούσε για να αποδυναμώνει ή να εξουδετερώνει τα δίκαια αιτήματα των Β.Η. κάτι που ισχύει ως και σήμερα.

Οι μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Ηπείρου, από τα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την εποχή του Αλή Πασά αριθμούσαν περίπου από 17.000 μέχρι 23.000 άτομα. Το 1932 η γενική Διοίκηση Ηπείρου τους υπολόγιζε σε 19.135 άτομα, ενώ σύμφωνα με ένα πίνακα του Αλβανού προξένου στα Ιωάννινα οι Αλβανοί μουσουλμάνοι της Θεσπρωτίας ανέρχονταν σε 23.048 άτομα. Ο **αριθμός των μουσουλμάνων τσάμηδων** του νομού Θεσπρωτίας, στην απογραφή του 1940 σε σύνολο 61.300 κατοίκων, μόλις **ανήρχετο στους 16.600**, δηλαδή **ποσοστό 27%**. (Η Κοινωνία των Εθνών τους υπολόγιζε σε 20.000).

Στην Τσαμουριά υπήρχαν, προ του 1944 120 οικισμοί . Από αυτούς 27 είχαν αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό, 20 μικτό πληθυσμό και οι υπόλοιποι 73 αμιγή χριστιανικό πληθυσμό. Ας ληφθεί υπόψη ότι οι αμιγείς μουσουλμανικοί οικισμοί δεν αποτελούσαν μια ενιαία και διακεκριμένη εδαφική έκταση. Αυτή η συνοχή των οικισμών δικαιολογεί το χαρακτηρισμό «συγκατοίκηση» και σε καμιά περίπτωση δεν οριοθετείται εδαφική συνέχεια τσάμικης γης, όπως συμβαίνει στη Βόρειο Ήπειρο.

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου το ελληνικό κράτος επέδειξε απόλυτη ισοπολιτεία και ισονομία προς όλους τους κατοίκους της Τσαμουριάς, δίχως να προβαίνει σε θρησκευτικές ή φυλετικές διακρίσεις. Οι μουσουλμάνοι απολάμβαναν τον καθολικό σεβασμό της ελευθερίας της θρησκευτικής τους λατρείας, με τα τζαμιά και τους χοτζάδες τους, με τους μεντρεσέδες τους (ιεροδιδασκαλεία), τους μουφτήδες και μουεζίνηδες. Απολάμβαναν τον απόλυτο σεβασμό των ηθών και εθίμων τους και των παραδόσεων τους (γάμοι, μπαϊράμια, ραμαζάνι, περιτομή κ.λπ.) και αφήνονταν απερίσπαστοι στις επαγγελματικές απασχολήσεις τους (κυρίως αγροτικές, αλλά και βιοτεχνικές και εμπορικές, πασίγνωστοι ήταν οι αγωγάτες και οι λαδέμποροι στην ορεινή Ήπειρο) Είχαν δικά τους σχολεία, τα οποία χρηματοδοτούνταν από την ελληνική κυβέρνηση και τεμένη, στα οποία δίδασκαν οι χοτζάδες, που πληρώνονταν από το Ελληνικό Δημόσιο. Είχαν ευνοϊκή μεταχείριση από την Αγροτική Τράπεζα, τις φορολογικές υπηρεσίες, τα ελληνικά δικαστήρια στα οποία μπορούσαν να προσφεύγουν . Υπάρχουν αρχεία δικαστηρίων, από όπου ο κάθε καλόπιστος ιστοριοδίφης θα μπορούσε να αντλήσει στοιχεία για την ακεραιότητα της ελληνικής δικαιοσύνης έναντι των μουσουλμάνων. Συχνά μάλιστα υπήρξαν και φαινόμενα δυσμένειας προς τους χριστιανούς και άδικου προστατευτισμού προς τους μουσουλμάνους. Κατά συνέπεια όλες οι τυχόν

αιτιάσεις των Αλβανών όσον αφορά διακριτική μεταχείριση είναι από κάθε πλευρά ανυπόστατες

Δεν υπήρξε επίσης εγκατάσταση προσφύγων σε κατοικίες μουσουλμάνων που είναι το 2ο σημείο τριβής για την περίοδο εκείνη. Διότι, όταν στα 1922-23 πλημμύρισε την Ελλάδα το κύμα των προσφύγων ,από τη Μικρά Ασία, ένας μικρός αριθμός τους προωθήθηκε προσωρινά στην Θεσπρωτία. Η στέγαση τους έγινε σε αμιγή χριστιανικά χωριά (π.χ. Σίδερη) ή σε μικτά χωριά (Φιλιάτες, Ηγουμενίτσα κ.λπ.). Δηλαδή εκεί που υπήρχαν εκκλησίες για να εξασφαλίζονται οι θρησκευτικές τους ανάγκες και βέβαια όχι σε σπίτια μουσουλμάνων. Κι αυτό για λίγο χρονικό διάστημα, αφού σύντομα μετακινήθηκαν οι πρόσφυγες προς Πρέβεζα, Μακεδονία κ.λπ., και στη Θεσπρωτία έμεινε μόνο η Ν. Σελεύκεια με 1.200 πρόσφυγες.

Σχετικά με το θέμα των ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ των λεγόμενων Τσιάμηδων , αυτό ξεκινά με τη θέσπιση του πρώτου αγροτικού νόμου 1072/1917 της προσωρινής κυβέρνησης της Θεσσαλονίκης του Ελ. Βενιζέλου. Ο Αγροτικός Νόμος κλήθηκε στην πρώτη εφαρμογή του να καλύψει την αδήριτη ανάγκη της προσφυγιάς για διανομή αγροτικού κλήρου, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Η θαρραλέα αυτή αγροτική μεταρρύθμιση ακολουθήθηκε από σειρά βελτιωτικών διατάξεων το 1924-1926. Για την εφαρμογή των αγροτικών αυτών νόμων χρειάστηκε να κηρυχθούν απαλλοτριωτέα τα μεγάλα κτήματα, τα τσιφλίκια, της Θεσσαλίας της Ηπείρου και της Μακεδονίας που ως τότε ανήκαν σε Τούρκους. Και ασφαλώς ο σκοπός των νόμων δεν ήταν η δέσμευση των κτημάτων στην Τσιαμουριά, που ήταν ένα ελάχιστο ποσοστό σε σχέση με τις τεράστιες εκτάσεις της Θεσσαλίας. Τα απαλλοτριωθέντα κτήματα στην Τσαμουριά ανήκαν το πολύ σε 15-20 οικογένειες μουσουλμάνων Τσιάμηδων, μερικοί μάλιστα από τους οποίους κατοικούσαν είτε στην Κων/πολη, είτε στα Τίρανα ή και στη Ρώμη. Αυτοί έγιναν όργανα της πολιτικής της Ιταλίας και της Αλβανίας και πρόβαλαν το πρόβλημά τους ως πρόβλημα όλου του τσιάμικου λαού. Το ιδιοκτησιακό όμως ήταν αποκλειστικά θέμα των 15-20 αυτών τσιφλικάδων, όπως ανάλογο ήταν το θέμα των χριστιανών τσιφλικάδων της Θεσσαλίας κ.λπ. Είχαν και αυτοί δικαίωμα σε αποζημίωση από το ελληνικό κράτος, πράγμα που ίσχυε και για τους άλλους μεγαλοκτηματίες. Αυτοί, όμως, τόλμησαν να ζητήσουν, με επίσημη προσφυγή και αλβανική υποστήριξη στην Κοινωνία των Εθνών (Κτ.Ε.) τον Μάρτιο του 1928, ειδική μεταχείριση για το ύψος των αποζημιώσεων των κτημάτων τους.(Ήθελαν δηλαδή να είναι το ίδιο προνομιούχοι σε σχέση με τους Χριστιανούς όπως ήταν και όταν τους είχαν σκλαβωμένους) Την επιδιωκόμενη προνομιακή μεταχείριση απέρριψε ως παράλογη η Κ.τ.Ε., σε μια προφανή διπλωματική ήττα της Αλβανίας. Αντίθετα η ΚΤΕ απεδέχθη την προσφυγή των ΒΗ το 1935 για την παραβίαση των εκπαιδευτικών ελευθεριών των ΒΗ και καταδίκασε την Αλβανία.

Τα γεγονότα αυτά είναι αναμφισβήτητα και κάθε σωστή έρευνα μπορεί να τα αποδείξει, γιατί υπάρχουν ακριβή στοιχεία, όπως οι φάκελοι κάθε αγροκτήματος (πρώην τσιφλικιού), στις Διευθύνσεις Εποικισμού του Υπουργείου Γεωργίας και του νομού Θεσπρωτίας, που περιλαμβάνουν τα ονόματα των ιδιοκτητών, τα ποσοστά ιδιοκτησίας τους, την έκταση και το είδος των απαλλοτριωθέντων, τις εξαιρεθείσες υπέρ των ιδιοκτητών εκτάσεις αγρών ή λιβαδιών. Τα στοιχεία είναι πλήρη και ολοκληρώθηκαν με τις οριοθετήσεις και κτηματογραφήσεις της τοπογραφικής υπηρεσίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι απαλλοτριώσεις του 1925 των μεγαλοϊδιοκτητών δεν είχαν δυσμενή επίδραση στις σχέσεις των πληθυσμών. Ούτε νοιάστηκε κανένας μουσουλμάνος Τσιάμης για το ότι απαλλοτριώθηκαν κτήματα του τάδε μπέη, ούτε ένωσε φτωχότερος επειδή ο μπέης δεν πήρε όση αποζημίωση ήθελε. Να σημειώσουμε, εξάλλου, εδώ ότι οι μουσουλμάνοι Τσιάμηδες κατοικούσαν σε χωριά του κάμπου και είχαν στην πλειονότητά τους επαρκή μέσα για την κάλυψη των αναγκών τους. Τη γενίκευση για περιουσίες όλων των Τσιάμηδων την είχαν προπαγανδίσει αυτοί που έχασαν τα τσιφλίκια τους και την έκανε σημαία της η κακοήθης διπλωματία της μουσολινικής Ιταλίας και της Αλβανίας.

Ωστόσο από το 1912-13 η προπαγάνδα αυτή οργίαζε και επεδίωκε να καταστεί η Ιταλία κηδεμόνας του αλβανικού κράτους αλλά και «προστάτιδα δύναμη» των μουσουλμάνων της Τσιαμουριάς. Η αλβανική κυβέρνηση ακολούθησε μια επίδειξη εχθρότητας προς την Ελλάδα και χρησιμοποίησε το θέμα της Τσιαμουριάς για αντιπερισπασμό προς το υπαρκτό και διεθνώς αναγνωρισμένο θέμα της ελληνικής μειονότητας της Β. Ηπείρου. Πρόβαλλε συχνά το πρόβλημα των Τσιάμηδων, για να εκβιάζει την ελληνική πολιτεία, με το πρόσχημα της καταπίεσης τους από τις ελληνικές αρχές. Την ίδια ώρα ελάμβανε σκληρά καταπιεστικά μέτρα σε βάρος της ελληνικής μειονότητας της Β. Ηπείρου, με απολύσεις και εξορίες ελληνοδιδασκάλων, απαγόρευση της ελληνικής γλώσσας (εκτός μόνον από λίγα χωριά του Αργυροκάστρου), αλβανοποίηση των σχολικών κτιρίων που είχαν ιδρύσει με εισφορές τους οι Έλληνες, διωγμό της Ορθόδοξης Εκκλησίας κ.λπ.

Οι **Ιταλοί εξ άλλου, γνωρίζοντας το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των Αλβανών για τη Θεσπρωτία**, καθώς και τον πόθο τους **να επεκταθούν προς αυτήν** δεν άφηναν ευκαιρία που **να μην τους υποδαυλίζουν, να τους φανατίζουν και να τους τροφοδοτούν με συνθήματα** για την πραγματοποίηση των ονείρων τους. Έτσι υποκινήθηκε ένα κίνημα αλυτρωτισμού με την επίδραση της αλβανικής αλλά και της ιταλικής φασιστικής προπαγάνδας που πρόβαλαν την ιδέα δημιουργίας της «Μεγάλης Αλβανίας».

Τα σχέδια αυτά άρχισαν να λαμβάνουν σάρκα και οστά με την κατάληψη της Αλβανίας από τα ιταλικά στρατεύματα το 1939. Στις 12 Αυγούστου 1940, σε συνάντηση που είχε ο Μουσολίνι με τους Τσιάνο, και Βισκόντι Πράσκα, ανακοίνωσε την επιθυμία του για κατάληψη της Τσαμουριάς και της Κέρκυρας. Από τον Αύγουστο πολλοί Τσάμηδες φεύγουν στην Αλβανία και εντάσσονται εθελοντικά σε ιταλικά τάγματα η χρησιμοποιούνται σαν κατάσκοποι των Ιταλών **Τσάμης ήταν ο ληστής Νταούτ Χότζα**, η υποτιθέμενη δολοφονία του οποίου από Έλληνες στάθηκε η αφορμή του Μουσολίνι **για την κήρυξη πολέμου κατά της Ελλάδας τον Οκτώβριο του 1940,**

Η ευκαιρία να δείξουν οι Τσάμηδες το ανθελληνικό τους μένος δόθηκε κατά την κήρυξη του Ελληνο-ιταλικού Πολέμου. Το απόγευμα της 28ης Οκτωβρίου 1940, εντάσσονται μετά από προετοιμασία στον Ιταλικό Στρατό οργανώνοντας **δύο (2) Τάγματα δικά τους και με 10 περίπου Αλβανικά Τάγματα, εισβάλουν στη Σαγιάδα και στους Φιλιάτες**, ως μισθοφόροι σύμμαχοι των Ιταλών. Ενώ το ιταλικό 25ο Σώμα Στρατού που είχε αναλάβει τον τομέα επιχειρήσεων της Ηπείρου, έφερε το όνομα «Σώμα Στρατού Τσαμουριάς». Παράλληλα, άλλοι που υπηρετούσαν - ως Έλληνες πολίτες - στον ελληνικό στρατό έπαιξαν το ρόλο της «πέμπτης φάλαγγας». Πολλά εγκλήματα έγιναν στο διάστημα των λίγων ημερών που κατέλαβαν οι Ιταλοί τη Θεσπρωτία ενώ μόλις άρχισε η προέλαση του ελληνικού στρατού συχνά δέχθηκε προδοτικά χτυπήματα εκ των όπισθεν περνώντας από χωριά Τσάμηδων. Σαν αποτέλεσμα τα πιο επικίνδυνα στοιχεία φυλακίσθηκαν και κρατήθηκαν προληπτικά στη Κόρινθο και τη Χίο χωρίς ωστόσο να εκτελεσθεί κανείς τους αν και ήταν ένοχοι εσχάτης προδοσίας εν καιρώ πολέμου.

Μετά την κατάρρευση του μετώπου, οι Ιταλοί παρέδωσαν τη Θεσπρωτία στο έλεος των Τσιάμηδων. Συγκεκριμένα, σε στενή συνεργασία με επιφανείς Τσιάμηδες σχεδίασαν στην Παραμυθιά, όπου κατέλυσαν και διέλυσαν τις Ελληνικές Αρχές, τον πλήρη αφελληνισμό της περιοχής (3 Μαΐου 1941). Έτσι σε μικτά χωριά έδωσαν τη διοίκηση σε Μουσουλμάνους αποκλειστικά. Ίδρυσαν την **Αλβανική Φασιστική Νεολαία «Μιλίτσια»** και με διάταγμα της Ιταλικής κυβερνήσεως διορίστηκαν οι αδελφοί Νουρή Ντίνο και Ναζάρ Ντίνο από την Παραμυθιά, ο μεν πρώτος Υπατος Αρμοστής Θεσπρωτίας (!), ο δε δεύτερος Συνταγματάρχης της «Μιλίτσια». Αργότερα, **τον Ιούλιο του 1942**, και πάντα υπό την σκέπη των Ιταλών, οι Τσάμηδες συγκροτούν την διαβόητη τρομοκρατική **οργάνωση K.S.I.L.I.A.** («Αλβανικό Σύστημα Πολιτικής Διοικήσεως») με 14 Τάγματα με ιταλικές στρατιωτικές στολές και

οπλισμό έχοντας ως κύριο στόχο τους την εξολόθρευση του ελληνικού πληθυσμού στην περιοχή της Θεσπρωτίας. Τα τάγματα αυτά **επιδόθηκαν με ανήκουστη θηριωδία στο «πλιάτσικο» των οικιών και καταστημάτων των Ελλήνων Χριστιανών** ενώ παράλληλα **υποχρέωσαν τους Έλληνες να φορούν το γνωστό Αλβανικό άσπρο σκούφο**. Χαρακτηριστική για τον ιταλικό ρόλο είναι και η πληροφορία ότι μετά τις πρώτες δολοφονίες Ελλήνων έγινε προσπάθεια συνεννόησης μεταξύ ελληνικών αρχών και μετριοπαθών στοιχείων των Τσάμηδων. Ωστόσο τορπιλίσθηκε άμεσα από την ιταλική Καραμπινιερία που απείλησε τους Έλληνες ενώ υποδαύλιζε τα ακραία στοιχεία των Αλβανών διαβεβαιώνοντάς τους ότι δεν θα δώσουν λόγο για κανένα έγκλημά τους όπως και έγινε. Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφέρουμε στο σημείο αυτό ότι οι Ιταλοί δεν επιχείρησαν να ενώσουν τη Τσαμουριά με την Αλβανία όπως έγινε στο Κόσσοβο αντιλαμβανόμενοι φανερά το γεγονός ότι οι Τσάμηδες ήταν μειοψηφία στη περιοχή.

Για να τρομοκρατήσουν ακόμη περισσότερο το Ελληνικό στοιχείο, και να επιδείξουν στην Ελληνική Κυβέρνηση οι Τσάμηδες, ότι επιθυμούν την απόσπαση του Νομού Θεσπρωτίας από τον ελληνικό κορμό, δολοφονούν μπρος στο Νομαρχιακό κατάστημα τον αναπληρωτή Νομάρχη Γ. Βασιλάκο στις 19 Φεβρουαρίου 1942 ενώ στις 24 Οκτωβρίου εκτελείται στην Καλτερίτσα ο ιερέας Ανδρέας Βασιλείου. Συνολικά το 1941 έχουμε 28 δολοφονίες μόνο από Τσάμηδες, ενώ το 1942 90. Να σημειώσουμε ότι τα νούμερα αυτά είναι τα επιβεβαιωμένα, καθώς υπάρχουν άλλες τόσες περιπτώσεις εξαφανισθέντων ή ανευρεθέντων αργότερα νεκρών για τις οποίες απλώς δεν έχουμε αυτόπτες μάρτυρες ή κάποιο επίσημο όργανο της πολιτείας για να τις καταγράψει καθώς από τα τέλη του 1941 ουσιαστικά δεν υφίσταται κανένα στοιχείο ελληνικής διοίκησης στη Θεσπρωτία.

Οι δολοφονίες αυτές **υπήρξαν το σύνθημα των ομαδικών εκτελέσεων σ' ολόκληρο το Νομό**, με κορύφωση **την εκτέλεση των 49 προκρίτων της Παραμυθιάς (29-9-1943)**. Σε όλη τη διάρκεια της ιταλικής κατοχής της Ηπείρου, ομάδες ένοπλων Τσάμηδων, είχαν δημιουργήσει κλίμα τρομοκρατίας και είχαν επιδοθεί στο πλευρό των ιταλικών δυνάμεων σε αμέτρητες πράξεις αυθαιρεσίας, βιαιοπραγιών, δολοφονίες, βιασμούς, καταστροφές κλπ Συχνά σε Έλληνες προέδρους κοινοτήτων έθεταν εκβιαστικά το δίλημμα να υπογράψουν την προσάρτηση της Θεσπρωτίας στην Αλβανία, διαφορετικά η περιουσία τους αλλά και η ζωή τους και η τιμή της οικογενείας τους ήταν στο έλεος των Αλβανών. Ενδεικτικά στις 27-7-44 στο μεικτό χωριό Πηγαδούλια συγκέντρωσαν τους κατοίκους μπροστά στο τέμενος και όταν ο πρόεδρος Ν.Σιούτης αρνήθηκε να υπογράψει το ψήφισμα εκτελέστηκε μπροστά στους συγχωριανούς του. Στις 6-12-44 εκστρατεύουν στα χειμερινά λιβάδια του χωριού Σκανδάλου και φονεύουν 15 βοσκούς κλέβοντας και τα κοπάδια τους. Εξολοθρεύουν τους άνδρες 4 οικογενειών (Ζήκου, Χρηστούλη, Ντίσιου και Πιτούλη,) οι οποίοι ωστόσο μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα πετούν κατάμουτρα στους φονιάδες τους: **«Κάντε ότι θέλετε. ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΘΑ ΞΑΝΑΡΘΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»**.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΣΑΜΗΔΩΝ

Η αναλογία των νεκρών –εξαφανισμένων επί του συνολικού πληθυσμού φτάνει τους 1στους 50. Είναι ο υψηλότερος μέσος όρος απωλειών για τους νομούς της Ελλάδος

Ο αλβανικός πληθυσμός στη Θεσπρωτία στο σύνολό του, συνεργάστηκε ενεργά στο πλευρό των δυνάμεων κατοχής, τις υποδέχθηκε με ελπίδα και προσδοκίες για την πραγματοποίηση των υποσχέσεων που επί δεκαετίες καλλιεργούνταν, επωφελήθηκε από την παρουσία τους στην περιοχή και παρείχε άμεση υποστήριξη, με οδηγούς, συνδέσμους, πληροφοριοδότες κλπ. Οι συνεργαζόμενοι με τους Ιταλούς και γερμανούς Αλβανοί Τσάμηδες από τη μία πλευρά των συνόρων και η αλβανική οργάνωση «Μπάλι Κομπετάρ» (Balli Kombetar) από την άλλη, είχαν δημιουργήσει συνθήκες δραματικές τόσο για τον ελληνικό πληθυσμό της Ηπείρου, όσο και για τα μέλη της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, που είχαν αρχίσει πλέον να υφίστανται συνεχείς διωγμούς.

Μόλις η Ιταλία συνθηκολόγησε το 1943 οι Τσάμηδες προσαρμόστηκαν αστραπιαία στη νέα κατάσταση και πήγαν με το μέρος των Γερμανών για να εξασφαλίσουν το ατιμώρητο για τα εγκλήματά τους αλλά και ευκαιρίες για νέο πλιάτσικο. **Εντάσσονται στα Γερμανικά Στρατεύματα Κατοχής , φέροντας και αναγνωριστικό περιβραχιόνιο με τον αγκυλωτό σταυρό ή και κανονική γερμανική στολή.**

Το καλοκαίρι του 1943 οι γερμανικές αρχές κατοχής, αποφάσισαν να αναλάβουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, προκειμένου να περιορίσουν την επέκταση της δράσης των ανταρτικών δυνάμεων του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ που είχαν αρχίσει να ενισχύουν τις θέσεις τους στην περιοχή. Έτσι, η γερμανική μεραρχία Εντελβιάις εγκαταστάθηκε στην Παραμυθιά στις αρχές Ιουλίου και το 22ο Ορεινό Σώμα υπό τον στρατηγό Λαντζ, εγκαταστάθηκε στα Ιωάννινα. Στις μάχες που διεξήχθησαν, κυρίως για τον έλεγχο των οδών της Ηπείρου (Άρτας-Ιωαννίνων, Ιωαννίνων-Μετσόβου, Ιωαννίνων-Ηγουμενίτσας), στο πλευρό των γερμανικών δυνάμεων έδρασαν και ομάδες Τσάμηδων, τους οποίους οι γερμανοί χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά εναντίον των ανταρτών.

Όπως άλλωστε η διοίκηση της γερμανικής μεραρχίας παρατηρεί σε έκθεσή της, **«τα τμήματα του αλβανικού πληθυσμού συμπαρίστανται στα γερμανικά στρατεύματα και έχουν προσφέρει πολύτιμη βοήθεια στον αγώνα κατά των ανταρτών»**, για να προσθέσει λίγο αργότερα ότι «στις μέχρι τώρα επιχειρήσεις κατά των ανταρτών οι μουσουλμάνοι αποδείχτηκαν ικανοί λόγω της γνώσης της περιοχής, ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις ανίχνευσης. Οι Αλβανοί προσδοκούν την ένταξη της Τσαμουριάς σε μία ελεύθερη και αυτοδύναμη Αλβανία».

Από τις πρώτες ενέργειες των γερμανών, μετά την άφιξή τους στην περιοχή, υπήρξε η προσπάθεια για μία πιο οργανωμένη συγκρότηση των ενόπλων ομάδων των Τσάμηδων που ενεργούσαν στην Ήπειρο. **Όλος σχεδόν ο αλβανικός πληθυσμός από 14 ετών και πάνω, εξοπλίστηκε, και σχηματίστηκαν νέα ένοπλα τμήματα που τέθηκαν υπό τις οδηγίες των Μαζάρ και Νουρί Ντίνο.** Όλοι οι Αλβανοί των ομάδων αυτών φορούσαν στρατιωτικές στολές, ιταλικές ή γερμανικές, καθώς και περιβραχιόνιο με τη λέξη «Τσάμης» που τους έδινε τη δυνατότητα να κυκλοφορούν ελεύθερα στις πόλεις και την ύπαιθρο, φέροντας οπλισμό. **Οι δικαιοδοσίες της αλβανικής Τζανταμερίας (χωροφυλακής), επεκτάθηκαν και της ανατέθηκε το καθήκον της τήρησης της τάξης, εξέλιξη που οι ίδιοι οι Τσάμηδες σε πολλές περιπτώσεις εκμεταλλεύτηκαν προκειμένου να κλείσουν λογαριασμούς του παρελθόντος.**

Οι επιχειρήσεις του καλοκαιριού του 1943 αποδείχτηκαν καταστροφικές από κάθε άποψη για την Ήπειρο. Πολλά χωριά καταστράφηκαν από τους βομβαρδισμούς ή πυρπολήθηκαν, άλλα λεηλατήθηκαν, το ίδιο και οι καλλιέργειες. Οι απώλειες σε ανθρώπινες ψυχές υπήρξαν μεγάλες και οι ζημιές ανυπολόγιστες. Όσοι σώθηκαν το κατόρθωσαν καταφεύγοντας στα γύρω δάση ή στους βάλτους. **Τις μεγαλύτερες καταστροφές, υπέστη τον Ιούλιο του 1943 η περιοχή Φαναρίου της Θεσπρωτίας.** Και αυτό δεν ήταν τυχαίο. Αποδείχτηκε ότι αποτελούσε προσφιλή τακτική των Τσάμηδων να στρέφουν τις γερμανικές επιχειρήσεις προς τις περισσότερο εύφορες και αποδοτικές περιοχές, όπως ήταν η κοιλάδα του Φαναρίου, με το πρόσχημα ότι οι κάτοικοί τους παρείχαν υποστήριξη στους αντάρτες. Στις 27 Ιουλίου 1943, μετά την αποτυχία της επιθέσεως κατά του χωριού Αγία Κυριακή (Πόποβο), 800 Τσάμηδες της «K.S.I.L.I.A», υπό την αρχηγία των αδελφών Ντίνο, σε συνεργασία με δυνάμεις Κατοχής, έκαναν **επιδρομή στα χωριά του Φαναρίου.** Ληλατήθηκαν και πυρπολήθηκαν 519 κατοικίες, **σκοτώθηκαν 200(επιβεβαιωμένοι φόνοι) κάτοικοι (από αυτούς πολλές ήσαν γυναίκες που προηγουμένως βιάστηκαν) και συνελήφθησαν 500 άτομα που στάλθηκαν όμηροι στα Ιωάννινα.** Ολοσχερής ήταν η απώλεια του κτηνοτροφικού πλούτου. Περίπου 29 χωριά ερημώθηκαν πλήρως. Στις επιχειρήσεις του Αυγούστου 1943, όλοι σχεδόν οι αρχηγοί των Τσάμηδων βρίσκονταν στο Φανάρι, οι Μαζάρ και Νουρί ντίνο, ο Αβδουλά Κασίμ, ο Μουσταφά Σεντίκ κ.α. Και αυτά χωρίς να υπάρχει ίχνος ανταρτικής ομάδας

στην περιοχή. Κατά κανόνα,, τις γερμανικές επιχειρήσεις ακολουθούσαν λεηλασίες εκ μέρους των ένοπλων Τσάμηδων σε τέτοια έκταση που έφεραν τον ντόπιο πληθυσμό σε απελπιστική κατάσταση. Συγκέντρωναν κινητές περιουσίες, τα σκεύη και το ρουχισμό των σπιτιών, τα ζώα και ότι ακόμη μπορούσε να μεταφερθεί και τα μετέφεραν στα αλβανικά χωριά. Είναι δύσκολο να συλλάβει ο άνθρωπος την εικόνα του Φαναρίου τον Αύγουστο του 1943:εκατοντάδες φορτωμένα ζώα με το νοικοκυριό των σπιτιών έφευγαν από το Φανάρι με διάφορες κατευθύνσεις και όλα μεταφέρθηκαν στις αποθήκες των γερμανών και στα σπίτια των Τσάμηδων. Η Γενική Διοίκηση Ηπείρου αναγκάστηκε τότε να απευθύνει έκκληση προς τη διοίκηση της γερμανικής μεραρχίας που είχε τον έλεγχο της Ηπείρου, ζητώντας περιορισμό της δράσης των Τσάμηδων, χωρίς ωστόσο αποτέλεσμα.

Η εκτέλεση των προκρίτων της Παραμυθιάς

Η Παραμυθιά λόγω της γειννίας με το ανταρτοκρατούμενο Πόποβο και του άκαμπτου ηθικού των κατοίκων της είχε μπει στο μάτι των Τσάμηδων. Εκεί ο οπλαρχηγός Γεωργίου είχε εκτελέσει τον Έλληνα προδότη Σωτ. Κουτούδη και τους εγκληματίες Τσάμηδες Τεφίκ Κεμάλ και Γιαγιά Ναούμ. Έπρεπε λοιπόν να τελειώνουν με αυτό το αγκάθι όπως το θεωρούσαν. Στις 24 Σεπτεμβρίου 1943, με αφορμή το θάνατο έξι Γερμανών στρατιωτών κοντά στο Ελευθεροχώρι, οι κατακτητές συνέλαβαν 60 επιφανείς κατοίκους της Παραμυθιάς. Λίγες μέρες αργότερα, στις 29 του μήνα, εκτελέστηκαν 49 από αυτούς, αφού διατάχθηκαν να σκάψουν μόνοι τους τον τάφο τους. Τον κατάλογο των ονομάτων των Παραμυθιωτών που συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν από το γερμανικό απόσπασμα, συνέταξε ο ίδιος ο Μοζάρ Ντίνο, ενώ ομάδες ένοπλων Τσάμηδων ήταν αυτές που πραγματοποίησαν τις συλλήψεις με τη συνοδεία Γερμανού αξιωματικού. Αρκετοί από αυτούς παραβρέθηκαν στο πλευρό του γερμανικού αποσπάσματος και την ημέρα της εκτέλεσης. Έτσι μετά την Ηγουμενίτσα και τους Φιλιάτες ερημώθηκε από το ελληνικό στοιχείο και η Παραμυθιά. Χαρακτηριστικό είναι ότι άφησαν μόνο τους υπαλλήλους του δημοσίου Ταμείου για να συνεχίζουν να παίρνουν οι χοτζάδες και οι μουσουλμάνοι δάσκαλοι το μισθό τους από το ελληνικό κράτος! Από το σημείο αυτό και μετά στη Παραμυθιά και γενικότερα στη Θεσπρωτία τον ελληνισμό διασώζει ο μόλις ενθρονισθείς νέος μητροπολίτης Δωρόθεος. Με κίνδυνο της ζωής του διαμαρτύρεται έντονα προς όλες τις κατευθύνσεις, στην Αθήνα τα Ιωάννινα ,στους Γερμανούς, ενημερώνει τους αντάρτες για τις κινήσεις των Τσάμηδων, συγκεντρώνει τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης για το ποίμνιό του, σώζει κρατούμενους από εκτέλεση είτε παρακαλώντας είτε δωροδοκώντας (αυτό έπιανε και σε Τσάμηδες και σε Ιταλούς και σε Γερμανούς) είτε και απειλώντας αν σήκωνε η περίπτωση ότι αν αλλάξει η κατάσταση θα τιμωρηθούν όσοι εγκλημάτησαν. Μάλιστα τον Αύγουστο του 44 όταν είχε διαγραφεί η ήττα του άξονα και υπήρχαν φόβοι ότι οι Τσάμηδες υποχωρώντας θα άφηναν καμμένη γη, κέρδισε περίπου 25 μέρες (ώσπου να καταλάβουν οι ομάδες του ΕΔΕΣ την Παραμυθιά) ερχόμενος σε δήθεν συνεννόηση με τους αδελφούς Ντίνο περί ανακήρυξης αυτόνομης πολιτείας στη Θεσπρωτία με τον ίδιο πρόεδρο και τους αδελφούς Ντίνο υπουργούς Στρατιωτικών και οικονομίας αντίστοιχα! Υπήρξε μία όντως ηρωική μορφή που τίμησε το ράσο του Έλληνα ιεράρχη τις δύσκολες εκείνες ώρες.

Τις πρώτες ημέρες του Αυγούστου 1944, μετά από διαταγή του Συμμαχικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής, ξεκίνησαν εκτεταμένες επιχειρήσεις της 10ης Μεραρχίας των ΕΔΕΣ-ΕΟΕΑ προς το Μαργαρίτι και τη Μαζαρακιά και από εκεί προς την Ηγουμενίτσα. Η αντίσταση που πρόβαλαν τα ένοπλα σώματα των Τσάμηδων κάμφθηκε γρήγορα και ολόκληρη η περιοχή, μέχρι τη γραμμή Ηγουμενίτσας-Μενίνας(Νεράιδας) ελευθερώθηκε

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η μάχη της Μενίνας (17/18-8-1944), όπου μαζί με τους 92 νεκρούς και 109 αιχμαλώτους Γερμανούς, είχαν και οι συμπολεμιστές τους Τσάμηδες 86 νεκρούς και 7 αιχμαλώτους, έναντι 6 ανδρών του ΕΔΕΣ και του Άγγλου Ταγματάρχου Δαβίδ Ουάλλας. Για τον ρόλο αυτό των Τσάμηδων η συμμαχική αποστολή διέταξε τον Ζέρβα να διαλύσει τα Σώματα αυτά, για να μην διακινδυνεύσουν οι

επιχειρήσεις ενάντια στους Γερμανούς κατά την αποχώρησή τους προς την Αλβανία (Οκτώβριος 1944)

Τα ένοπλα σώματα των Τσάμηδων, συνέχισαν να ενισχύουν κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων του καλοκαιριού και του φθινοπώρου τις γερμανικές δυνάμεις στη Θεσπρωτία. Παράλληλα δε και καθώς οι γερμανοί συμπύσσονταν πλέον βορειότερα προκειμένου να εγκαταλείψουν το ελληνικό έδαφος, συνεχιζόταν και η εκκένωση των περιοχών από τον άμαχο πληθυσμό των Τσάμηδων, που ακολουθούσαν τα υποχωρούντα γερμανικά τμήματα **αναλογιζόμενοι ότι θα έδιναν λόγο στην Ελληνική Δικαιοσύνη** για τις ενέργειές τους. Η μεγάλη μάζα του αλβανικού πληθυσμού της περιοχής, είχε διέλθει το ποτάμι του Καλαμά και είχε συγκεντρωθεί στην ύπαιθρο της περιφέρειας Φιλιατών, μέχρι τα ελληνοαλβανικά σύνορα και την παραλία. Αρχές Σεπτεμβρίου 1944, η μάζα αυτή των Αλβανών, πέρασε τα σύνορα και εγκαταστάθηκε στο αλβανικό έδαφος από την Κονίσπολη και πέρα.

Προηγουμένως στις 27 Αυγούστου 1944, ο αρχηγός του ΕΔΕΣ, Ναπολέον Ζέρβας απηύθυνε προκήρυξη προς τους ένοπλους Τσάμηδες που εξακολουθούσαν να μάχονται στο πλευρό των Γερμανών, καλώντας τους για τελευταία φορά να καταθέσουν τα όπλα και εγγυώμενος τη ζωή, την τιμή και την περιουσία τους. Όμως ούτε και σ' αυτή την περίπτωση υπήρξαν αποτελέσματα.

Στις 21 Σεπτεμβρίου 1944, οι γερμανικές δυνάμεις εκκένωσαν τη Μενίνα και ακολουθούμενες από τους Τσάμηδες ενόπλους, πέρασαν τον ποταμό Καλαμά και άρχισαν να συμπύσσονται προς τα βόρεια, οπότε ελευθερώθηκαν μέσα σε λίγες ημέρες οι Φιλιάτες, η Σαγιαδά και η Ηγουμενίτσα.

Καθώς η περιοχή απελευθερωνόταν, το συσσωρευμένο μίσος που είχαν καλλιεργήσει οι κάθε είδους βιαιοπραγίες και τα εγκλήματα των Τσάμηδων, αλλά και η επιμονή τους να μάχονται μέχρι τη τελευταία στιγμή στο πλευρό των Γερμανών, ξέσπασε πάνω στα κεφάλια των Αλβανών που έπεφταν στα χέρια των Ελλήνων, ανδρών και γυναικών αδιάκριτα. Είναι αλήθεια ότι τα θύματα υπήρξαν δεκάδες, ενώ ο διοικητής του 16ου Συντάγματος του ΕΔΕΣ, αντισυνταγματάρχης Αριστείδης Κρανιάς, που έφτασε στην Παραμυθιά, έγραψε ότι «αυτό που επακολούθησε δεν περιγράφεται».

Αργότερα, ο Κρις Γουντχάουζ παραδέχθηκε ότι **και η Συμμαχική Αποστολή υπό τις οδηγίες του ίδιου, έδωσε εντολή για την εκκαθάριση της Ηπείρου από τους Αλβανούς προκειμένου να διευκολυνθούν οι επιχειρήσεις κατά των Γερμανών**, ωστόσο σημείωσε ότι η εφαρμογή των οδηγιών υπήρξε αιματηρή, αν και για τον ίδιο «οι Τσάμηδες πήραν αυτό που τους άξιζε». Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι χωρίς κανείς να δικαιώνει τέτοιες πράξεις αντεκδίκησης, ιδιαίτερα εμείς ως Χριστιανοί, πρέπει να θυμηθούμε τι αντιμετώπιση είχαν από τον ελληνικό λαό την ίδια περίοδο, οι Έλληνες δοσίλογοι συνεργάτες των Ναζί (που όλοι εκτελέστηκαν) ενώ την ίδια εποχή δυστυχώς ανήκουστες φρικάλεότητες λάμβαναν χώρα και μεταξύ Ελλήνων. **Ήταν πολύ δύσκολο να συγκρατηθούν άνθρωποι που υπέφεραν τα πάνδεινα από το σύνολο ενός μειονοτικού πληθυσμού που στράφηκε εναντίον των αθώων συμπολιτών του, συνεργαζόμενος με στρατεύματα κατοχής, χωρίς να του έχουν φταίξει σε τίποτε.** Ενδεικτικό εξάλλου είναι και το γεγονός ότι και ο Χότζα στην Αλβανία για 9 χρόνια μέχρι το 1953 δεν τους έδινε την αλβανική υπηκοότητα και τους κρατούσε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης από τη μια **ελπίζοντας σε τυχόν επιστροφή τους στην Ελλάδα ή επανάκτηση των περιουσιακών τους στοιχείων**, τα οποία είχαν δεσμευθεί στο μεταξύ από το ελληνικό κράτος αλλά και από την άλλη επειδή δεν τους εμπιστευόταν λόγω της συνεργασίας τους με τους Ναζί. **Μετακίνησε μάλιστα ένα μέρος τους προς τα βόρεια της χώρας, στο Δυρράχιο, στο Φιέρι και την Αυλώνα.**

Στα τέλη Δεκεμβρίου 1944, πέρασαν στο αλβανικό έδαφος και οι τελευταίες ομάδες των Τσάμηδων, που μέχρι τότε παρέμειναν στην Ήπειρο και συγκεντρώθηκαν στην περιφέρεια της Κονίσπολης, όπου βρίσκονταν συγκεντρωμένοι και οι υπόλοιποι Τσάμηδες. Για τη φυγή τους στην Αλβανία οι Γερμανοί διέθεσαν γερμανικά φορτηγά.

Αναφέρει σχετικά η Έκθεση του Ελληνικού Συνδέσμου στην Βαλκανική Επιτροπή του Ο.Η.Ε., όπως δημοσιεύθηκε στον ημερήσιο Τύπο της 14.7.1949 : « Είναι γνωστόν ότι 16 - 17.000 Τσάμηδες είχαν εθελουσίως εγκαταλείψει την Ελλάδα κατά το τέλος του πολέμου και είχαν καταφύγει εις την Αλβανίαν εκ φόβου μη κληθούν και δώσουν λόγον προ της Ελληνικής Δικαιοσύνης δια τα εγκλήματα, τα οποία είχαν διαπράξει κατά την κατοχήν, εν στενή συνεργασία μετά των Ιταλικών, Αλβανικών και Γερμανικών στρατευμάτων ...».

Υπάρχουν άλλωστε, και αδιάψευστες **ομολογίες ακόμη και Μουσουλμάνων Τσάμηδων** κατατεθειμένες αρμοδίως, οι οποίες καταμαρτυρούν του λόγου του αληθές, όπως η παρακάτω, του Τσάμη Νουχτί Λατίφ, από τα Τρίκορφα Φιλιατών :« Εμείς οι Μωαμεθανοί δεν είχαμε κανένα παράπονο κατά της Ελληνικής Διοικήσεως, ώστε να μην μπορώ να καταλάβω, γιατί με την Αξονική Κατοχή όλοι οι Μωαμεθανοί, όχι μόνον έγιναν όργανα των Ιταλών και Γερμανών, αλλά, ακόμη περισσότερο, με φόνους και άλλες εγκληματικές πράξεις, **εξεδήλωσαν την πρόθεσή των να εξαλείψουν το Ελληνικό στοιχείο από την περιφέρεια της Θεσπρωτίας**». Αλλά και από τη νέα πατρίδα που επέλεξαν οι Τσάμηδες συνέχισαν τις ανθελληνικές ενέργειες **ενισχύοντας και τις δυνάμεις των κομμουνιστών στην Ελλάδα** με άνδρες, ηλικίας 17-40 ετών, καθώς και με συχνές ενοχλήσεις εις βάρος των Βορειοηπειρωτών. Ο εκ των αρχηγών των Τσάμηδων, Μαζάρ Ντίνο, δολοφονήθηκε το 1945 στο Δέλβινο υπό άγνωστες συνθήκες, φέροντας το στίγμα του προδότη, όπως τον χαρακτήριζε το κομμουνιστικό καθεστώς του Εμβέρ Χότζα, επειδή είχε συνεργαστεί με τους κατακτητές. .

Στην Ελλάδα, με την υπ'αρ. 344/23-4-1945 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου **δοσιλόγων Ιωαννίνων** και με περίπου 1.700 προσωπικές καταδικαστικές αποφάσεις **ερήμην που επακολούθησαν, καταδικάστηκαν ως εγκληματίες πολέμου** για αξιόποινες πράξεις και για συνεργασία με τις κατοχικές δυνάμεις, ενώ **οι περιουσίες τους δημεύτηκαν (Β.Δ. 2185/1952 και Ν.27891/1954)** και **εκποιήθηκαν ή διανεμήθηκαν σε όλους, όσους έπεσαν θύματα της θηριωδίας** τους. Παράλληλα, με την υπ'αρ. 50862/1947 απόφαση του Υπουργείου Στρατιωτικών οι **Τσάμηδες στερήθηκαν της ελληνικής ιθαγένειας. σύμφωνα με τις διεθνείς ανάλογες διατάξεις**, όπως συνέβη και με άλλους Έλληνες πολίτες που ήταν υπόλογοι για εγκλήματα και διέφυγαν στο σιδηρούν παραπέτασμα. Οι **ελάχιστες δεκάδες Τσάμηδες που παρέμειναν στην Ελλάδα** (όσοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους αθώους), **παρέμειναν ανενόχλητοι και συμβίωσαν με το ελληνικό στοιχείο**, διάγοντας **φιλησύχως και νομοταγώς**. Με βάση τα στοιχεία της απογραφής της 7/4/1951, είχαν παραμείνει στην Ελλάδα 123 Τσάμηδες.

Όσον αφορά τη Βόρειο Ήπειρο, η ελληνική κυβέρνηση έθεσε επίσημα το ζήτημα της Ένωσης της με την Ελλάδα στη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων. Το θέμα παραπέμφθηκε **στους Υπουργούς Εξωτερικών των τεσσάρων νικητριών Μεγάλων Δυνάμεων και καταγράφηκε (στις 30.08.1946) στην προς συζήτηση ημερήσια διάταξη**. Σύμφωνα με τη σύσκεψη του Συμβουλίου των τεσσάρων υπουργών στη Νέα Υόρκη (από 04.11.46 έως 12.12.46) η απόφαση για το Βορειοηπειρωτικό παρέμεινε εκκρεμής για να εξετασθεί μετά τη λύση του Αυστριακού και του Γερμανικού ζητήματος. Το Αυστριακό λύθηκε το 1955 και το Γερμανικό το 1990. Απομένει στο ελληνικό κράτος να επανέλθει.

Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης της Αλβανίας από τους Χότζα και Αλία και για 45 περίπου χρόνια το ζήτημα των Τσάμηδων πέρασε ουσιαστικά στο περιθώριο. Μετά από όλο αυτό το διάστημα της σιωπής γύρω από τους Τσάμηδες, με την πτώση του κομμουνισμού στην Αλβανία το 1991, αρχίζει η 2^η φάση του ζητήματος που επανέρχεται στην επικαιρότητα σε κάθε περίοδο έντασης στις σχέσεις Ελλάδας- Αλβανίας.

Προκλήσεις των Τσάμηδων έναντι της Ελλάδας αλλά και της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Αλβανίας μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος

Σήμερα, οι Τσάμηδες, οι οποίοι ανέρχονται σε 25.000 κατοίκους, στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι εγκατεστημένοι στις περιοχές των Αγίων Σαράντα, Δελβίνου, Αυλώνος, Βερατίου, Τιράνων και κυρίως στην Κονίσπολη. Αυτοί αποτελούν και την αιχμή της επιθετικής πολιτικής της Αλβανίας εναντίον της Ελλάδος. Αμέσως μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, ενεργοποιούνται με οργανώσεις, συλλόγους και κόμματα τόσο στην Αλβανία όσο και στις ΗΠΑ και Ευρώπη με αιτήματα που ξεκινούν από την απόδοση των περιουσιών ή την αποζημίωσή τους και την επιστροφή τους στην Ελλάδα, ως την ωμή και απροκάλυπτη διεκδίκηση των εδαφών της Ηπείρου (από τη Θεσπρωτία ως την Καστοριά). Το Μάρτιο του 1991 ιδρύουν τη πολιτικοπατριωτική οργάνωση «Τσαμουριά» με σκοπό την αναγνώριση και υπεράσπιση των δικαιωμάτων των Τσάμηδων. με δημοσιογραφικό όργανο το περιοδικό Camera Varta Amtare (Μητρική Εστία) Ανάλογη οργάνωση είναι και η «ένωση Τσάμηδων» με δήθεν 100.000 μέλη ενώ πιο προκλητικός είναι ο «σύλλογος για την Απελευθέρωση της Τσαμουριάς» στη Κονίσπολη, ορμητήριο των φανατικών Τσάμηδων. Η αλβανική Βουλή από το 1994 καθιέρωσε την 27^η Ιουνίου ως ημέρα μνήμης της Γενοκτονίας των Τσάμηδων από τους Έλληνες, ενώ κανονικά η Ελλάδα να καθιερώσει κάτι ανάλογο για τα πραγματικά θύματα των Τσάμηδων. Το «τσάμικο», μάλιστα, συμπεριλαμβάνεται και στη σχολική ύλη της ιστορίας όχι μόνο στους αλβανόπαιδες αλλά και στα σχολεία της ελληνικής μειονότητας της Βορείου Ηπείρου που υποχρεώνονται να μάθουν ότι το δεσποτάτο της Ηπείρου ήταν αλβανικό και τα φυσικά σύνορα της Αλβανίας είναι στον Αμβρακικό κόλπο και τη Καστοριά.

Ήδη, από το 1991, πολύ προφητικά, ο Μητροπολίτης Σεβαστιανός επισημαίνει την απειλή και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου προς την ελληνική κυβέρνηση ότι, δηλαδή, αμφοτέρωτα αλβανικά κόμματα, και το δημοκρατικό και το κομμουνιστικό (σοσιαλιστικό) θέτουν θέμα Τσαμουριάς, ενώ στις 19-10-1991 απευθύνεται στον τότε πρωθυπουργό κ. Μητσοτάκη ρωτώντας για το τι πράττει η επίσημη Ελλάδα, γιατί, ενώ δεχθήκαμε να μπει η Αλβανία στη ΔΑΣΕ δήθεν για να την έχουμε «σύμμαχο», εκείνη μας εμπαιξεί από του βήματος της ΔΑΣΕ και κατηγορεί την Ελλάδα αδιάντροπα και διατυπώνει παράλογες θέσεις για Τσαμουριά!

Το 1999 οργανώσεις Τσάμηδων σε συνεργασία με αλβανικούς κύκλους αποδήμων στις ΗΠΑ αποφασίζουν την ίδρυση **μέσα από τον UCK (παράλληλα με το UCPMP και το UCT(Τέτοβο) του UCC)** Ο Αλι Αχμέτι ηγέτης του ΟΥΤΣΕΚΑ φέρεται να δηλώνει: «δεν θα ησυχάσω αν δεν φτάσω στα Γιάννενα» και «ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ ΤΕΤΟΒΟ ΑΥΡΙΟ Η ΕΛΛΑΔΑ». Στις 27-7-2000 ο πρόεδρος της επιτροπής εξωτερικών Υποθέσεων της αλβαν.Βουλής δηλώνει: «Η Τσαμουριά είναι εθνική υπόθεση για την Αλβανία». Στις 7-7-2001 είχαμε μάλιστα και ένα περιστατικό στην Κόνιτσα όπου άγνωστοι βεβήλωσαν τον ιερό χώρο του μασωλείου, αναγράφοντας: «Η ΚΟΝΙΤΣΑ ΕΙΝΑΙ ΑΛΒΑΝΙΚΗ -ΣΦΑΞΤΕ τους ΒΡΩΜΟΕΛΛΗΝΕΣ».

Παράλληλα στο θέμα εμπλέκεται και το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών που, στην ιστοσελίδα του στο διαδίκτυο, το Μάιο του 2001, αναφέρει τα εξής. «Θα πρέπει να ασκηθεί διεθνής πίεση προς την Ελλάδα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης του ΟΑΣΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης προκειμένου να σταματήσει την δίωξη των Αλβανών και να τους αποζημιώσει για τα διαφυγόντα κέρδη από τις περιουσίες τους. Καλούνται μάλιστα όλοι όσοι στηρίζουν την υπεροχή του νόμου και τη σύγχρονη αξία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να στηρίζουν τις αλβανικές οργανώσεις των Τσάμηδων σε ολόκληρο τον κόσμο που ζητούν την αναγνώριση της εξόντωσης τεσσάρων χιλιάδων Τσάμηδων από την Ελλάδα την αναγνώριση των δικαιωμάτων των 150.000 που διώχθηκαν βία από τα προγονικά τους εδάφη και των 100.000 που εξακολουθούν να ζουν στην Ελλάδα». Και, μάλιστα, προτείνει, μεταξύ άλλων, τη σύγκληση διεθνούς σύσκεψης με τη συμμετοχή της Αλβανίας για την αποκατάσταση των δικαιωμάτων της αλβανικής μειονότητας στην Αλβανία και την αναγνώριση της γενοκτονίας των Τσάμηδων, την αναγνώριση από την Ελλάδα της Εθνικής

ταυτότητας των ορθοδόξων Αλβανών όπως η αλβανική κυβέρνηση αναγνωρίζει τα δικαιώματά της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, την καταβολή αποζημιώσεων για τις περιουσίες τους, τον επαναπατρισμό τους, τη χορήγηση της ελληνικής υπηκοότητας και τη χορήγηση άδειας για τη σύσταση μιας ανεξάρτητης εκκλησίας των ορθοδόξων Αλβανών. Είναι προφανής η προσπάθεια του αλβανικού Υπουργείου να αλλοιώσει τη πραγματικότητα. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερα εχθρική είναι η στάση των Τσάμηδων προς την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά γεγονότα :

Την ημέρα της ενθρονίσεως του Μακαριότατου Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου, οι Τσάμηδες πρωτοστάτησαν σε επεισόδια και ανθελληνικές εκδηλώσεις, πλαισιώνοντας τον εθνικιστή Αλβανό βουλευτή Uran Butka. Στις 6 Ιανουαρίου 1993, κατά τη διάρκεια της τελετής του αγιασμού των υδάτων στο λιμάνι των Αγίων Σαράντα, επιχείρησαν να ρίξουν τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο στη θάλασσα. Στην ίδια πόλη, τον Απρίλιο του 1997, έριξαν, με πυροβολισμούς, το σταυρό της στέγης του ιερού ναού του Αγίου Χαραλάμπους. Το 1998 έκαψαν το ναό του Αγίου Γεωργίου στο χωριό Μετόχι. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αντιεκκλησιαστικές τους ενέργειες έγιναν με την ενθάρρυνση του Ιρακινού ισλαμιστή Χότζα του Δελβίνου, τον οποίο η αλβανική κυβέρνηση απέλασε το 1999.

Όσον αφορά την «επιστημονική» τεκμηρίωση των θέσεων τους η πολιτικο-πατριωτική οργάνωση «Τσαμουριά», σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση των Αρχείων του Κράτους, οργάνωσε στην αίθουσα της Ακαδημίας Επιστημών της Αλβανίας εκδήλωση με αφορμή την έκδοση του βιβλίου «Ντοκουμέντα για την Τσαμουριά από το 1912». Το βιβλίο είναι γραμμένο από την ιστορικό Καλιόρι Νασκα (υπότροφο του ελληνικού κράτους στα Ιωάννινα) και στις 743 σελίδες του δημοσιεύονται πάνω από 400 «ντοκουμέντα» που βρίσκονται στα αρχεία του αλβανικού κράτους. Ο αντικειμενικός μελετητής του βιβλίου διαπιστώνει μια σκόπιμη διαστρέβλωση της ιστορικής πραγματικότητας, αφού η αναφορά στην ιστορική παρουσία των Τσάμηδων σταματά το έτος 1939, (κάτι που συμβαίνει σε όλα τα βιβλία τους – λείπει το διάστημα 1939-1944) αποσιωπάται, δηλαδή, το γεγονός της συνεργασίας τους με τους Ιταλογερμανούς στα χρόνια της Κατοχής καθώς και η καταδίκη τους από ελληνικό στρατοδικείο ως εγκληματιών πολέμου (απόφαση 344 /23-5-1945 του ειδικού δικαστηρίου δοσιλόγων Ιωαννίνων). Ως συνέχεια του βιβλίου της Καλιόρι Νασκα θεωρείται το βιβλίο του Χαϊρεντίν Γιουσούφι με τίτλο «Ο Μουσάι Ντέμι και η αντίσταση των Τσάμηδων (1800-1947)»

Την 2 Ιουλίου 2002 η αλβανική εφημερίδα «Γκαζέια Σκιπιτάρε», σε ολοσέλιδο αφιέρωμα της με τίτλο «Το Τσάμικο, τώρα στο Στρασβούργο και τη Χάγη», αποκαλύπτει ότι η οργάνωση «Τσαμουριά» με τον πρόεδρο της Κιανί Μπράτσι προσέφυγε στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο των Τιράνων ζητώντας την ακύρωση του διατάγματος της τότε αλβανικής Βουλής με το οποίο τους αφαιρέθηκε η ελληνική υπηκοότητα και τους δόθηκε η αλβανική. Με την ακύρωση αυτού του διατάγματος προτίθενται να προσφύγουν στα δικαστήρια του Στρασβούργου και της Χάγης απ' όπου θα ζητήσουν την επιστροφή των εδαφών τους, την επανάκτηση της ελληνικής υπηκοότητας και αποζημίωση από το ελληνικό κράτος 2,6 εκατομμυρίων δολαρίων για τις περιουσίες τους.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα **όλο και πυκνώνουν σε αριθμό και ένταση τα κρούσματα ανακίνησης του ζητήματος των «Τσάμηδων» και «Τσαμουριάς»** από εξτρεμιστικούς κύκλους της γείτονος Αλβανίας, εσωτερικού και εξωτερικού, **με κορύφωση την οργανωμένη συγκέντρωση διαμαρτυρίας (25-6-2006) που πραγματοποίησαν δεκάδες Αλβανοί Τσάμηδες** κοντά στο Τελωνείου Μαυροματίου της Ελληνοαλβανικής μεθορίου, **επί του Αλβανικού εδάφους.**

Οι μετέχοντες στην συγκέντρωση, **τη μαζικότερη (και ήταν μόνο μερικές δεκάδες ανθρώπων !!!) ίσως των τελευταίων ετών,** όπου συμμετείχαν επίσης και γνωστοί εξτρεμιστές από το Κόσσοβο και από άλλες περιοχές, φώναζαν συνθήματα υπέρ της

επιστροφής των περιουσιών που υποστηρίζουν ότι είχαν στη Θεσπρωτία, σημειώνοντας μάλιστα ότι η ημέρα της συγκέντρωσης αυτή ήταν η επέτειος, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους του «ξεκληρίσματος» των Τσάμηδων της Θεσπρωτίας. Έφεραν μάλιστα Αμερικανικές σημαίες υποδηλώνοντας ότι έχουν την υποστήριξη των ΗΠΑ.

Το Μάρτιο του 2006 είχαν δημοσιευθεί οι εκθέσεις των Αλβανικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στις ΗΠΑ, της «Αμερικανικής Αλβανικής Λεγεώνας» και «Συμμαχίας για ένα νέο Κοσσυφοπέδιο» που υποκινούσαν το θέμα των Τσάμηδων και χαρακτήριζαν ως «μειονότητα» τους Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα και ζητούσαν την παρέμβαση του ΟΗΕ, συνδέοντας μάλιστα το θέμα με τις διαπραγματεύσεις για το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Το εξωφρενικό μάλιστα ήταν, ότι, επιπλέον, ζητούσαν την παρέμβαση της UNESCO για να διασωθεί η πολιτιστική κληρονομιά της «Τσαμουριάς» εξαναγκάζοντας την Ελλάδα να αναγνωρίσει το «πρόβλημα» και να πάρει μέτρα για τα «κινδυνεύοντα» αρχιτεκτονικά μνημεία, που βρίσκονται στην Παραμυθιά και το Μαργαρίτι, καθώς και σε μικρές κωμοπόλεις, όπως η Πέρδικα. Ιδιαίτερη αναφορά μάλιστα γινόταν για το τζαμί της λίμνης των Ιωαννίνων και για το Αρχαίο Θέατρο της Δωδώνης, ως περιλαμβανομένων στην πολιτιστική αυτή κληρονομιά των Τσάμηδων!!!

Από τους ελάχιστους επίσημους φορείς στην πατρίδα μας που αντιδρούν και ενημερώνουν το λαό είναι και ο Μητροπολίτης Κονίτσης και αρχηγός του ΠΑΣΥΒΑ κ. Ανδρέας άξιος διάδοχος του Μακαριστού Σεβαστιανού Συχνά εξαπολύει πύρινες εγκυκλίους ενημερώνοντας τον ελληνικό λαό για το πρόβλημα και θέτοντας την πολιτεία προ των ευθυνών της .Ενδεικτικά παραθέτουμε ένα Δελτίο Τύπου του Φεβρουαρίου 2004.

« Τις τελευταίες ημέρες, το λεγόμενο «Τσάμικο» βρίσκεται σε έξαρση στην Αλβανία. Χαρακτηριστικά είναι τα πρωτοσέλιδα του αλβανικού Τύπου του δεύτερου δεκαημέρου του τρέχοντος μηνός Φεβρουαρίου : «Κόχα Γιον»: «Οι Τσάμηδες στην Ελλάδα όπως οι Έλληνες στην Αλβανία». «Σέκουλι»:Η Βουλή θα συζητήσει για το «Τσάμικο»». «Ριλίντια Ντεμοκρατίκε»: «Το Τσάμικο στην ατζέντα της Βουλής». «Ντίτα»: «53 Αλβανοί βουλευτές ζητούν την βοήθεια των Βρυξελλών και της Ουάσιγκτον για το «Τσάμικο. Όλα αυτά τα πρωτοσέλιδα των αλβανικών εφημερίδων , καθώς και κάποιες πληροφορίες που έρχονται από την γείτονα, μας βάζουν σε μεγάλη ανησυχία. Και για το ότι εξ αιτίας της προεκλογικής περιόδου, κανένας λόγος δεν γίνεται για την πορεία των εθνικών μας θεμάτων, αλλά και διότι υπάρχει από την πλευρά μας ασάφεια στην εξωτερική μας πολιτική, ιδιαίτερα μάλιστα ως προς το Βορειοηπειρωτικό.

Όμως, τα γεγονότα δεν μας περιμένουν. Και οι καιροί το φωνάζουν πως είναι κρίσιμοι. Άρα γε, ο πολιτικός μας κόσμος ακούει το σήμα κινδύνου που εκπέμπει ο Βορειοηπειρωτικός Ελληνισμός ; Η θα αφήσει - για μια ακόμη φορά, δυστυχώς - να πάνε τα πράγματα «στην τύχη τους», όπως πολλές φορές συνέβη και για το Βορειοηπειρωτικό και για το Κυπριακό;»

Είναι - το λιγότερο - περίεργο, από το ένα μέρος να προσπαθεί η Ελλάδα να καλλιεργεί σχέσεις φιλίας και καλής γειτονίας με την Αλβανία, και η γειτονική Χώρα να χρηματοδοτεί εκδηλώσεις των εγκληματιών «Τσάμηδων», που στρέφονται ευθέως εναντίον της Πατρίδος μας. Βέβαια, κατ' επανάληψη και από επίσημα χείλη έχει λεχθεί, ότι για την Ελλάδα «Τσάμικο θέμα» δεν υπάρχει. Όταν, όμως, γίνονται τέτοιες προκλητικές εκδηλώσεις και μάλιστα χρηματοδοτούμενες από κρατικούς και επίσημους φορείς, δεν θα πρέπει να υπάρξουν διαμαρτυρίες από την Ελληνική πλευρά; Γιατί αν αρκούμεθα στο ότι για μας είναι ανύπαρκτο θέμα το «τσάμικο» και εφησυχάζουμε, τότε σίγουρα υπάρχει ο κίνδυνος να πάθουμε ότι και με το λεγόμενο «μακεδονικό». Κατά καιρούς, κάποιοι έκρουαν τον κώδωνα του κινδύνου για την προπαγάνδα των Σκοπίων. Στην Ελλάδα, όμως, λέγαμε «δεν είναι τίποτε · ανύπαρκτο

θέμα για μας». Αλλά να, ότι τώρα έχουμε φθάσει σε αδιέξοδο : Οι Σκοπιανοί να προκαλούν και μεις να είμαστε αμυνόμενοι !

Φρονούμε, ότι είναι καιρός να αντιμετωπίσουμε δυναμικά τους «Τσάμηδες», θέτοντας την γειτονική Χώρα προ των ευθυνών της, και καλώντας την να παύση να παίζει διπλό παιχνίδι. Δηλαδή, εμάς μεν να καθησυχάζει ότι «δεν τρέχει τίποτε», στους «Τσάμηδες» όμως να κλείνει το μάτι πονηρά, ώστε να συνεχίζουν τις προκλήσεις τους.

Εν όψει όλων των ανωτέρω η ελληνική πολιτεία θα πρέπει να βρίσκεται διαρκώς σε εγρήγορση, ώστε εγκαίρως να επιβεβαιώνει προς πάσα κατεύθυνση την πάγια επί του ζητήματος των Τσάμηδων και «Τσαμουριάς» ελληνική θέση, ότι το θέμα είναι ανύπαρκτο και δεν συζητείται, έχει δε λήξει οριστικά και αμετάκλητα με τις αποφάσεις του δικαστηρίου δοσιλόγων των Ιωαννίνων το 1945, διαλύοντας έτσι κάθε σχετική ανθελληνική προπαγάνδα. Θα πρέπει να επισημαίνει προς κάθε κατεύθυνση ότι ακραίου κύκλοι στην Αλβανία Μιλούν για την μεγάλη Αλβανία η οποία περιλαμβάνει τη Τσαμουριά, δηλαδή την ελληνική Ήπειρο μέχρι την Πρέβεζα. Και ότι δυστυχώς η στάση των δύο μεγάλων κομμάτων. Δημοκρατικού και Σοσιαλιστικού, δεν είναι καταδικαστική τέτοιων απόψεων και ότι το Τσάμικο ζήτημα συντηρείται κυρίως με κρατική στήριξη, Η επίσημη αλβανική λογική αντιλαμβάνεται το Τσάμικο ως ένα καλό αντεπιχείρημα και ως απόπειρα αντιπερισπασμού στις ελληνικές αιτιάσεις και απαιτήσεις για τα δικαιώματα των εκεί Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου. Και είναι γεγονός ότι σιγά -σιγά οι Αλβανοί επιτυγχάνουν τον στόχο τους. Αντί να μιλούμε εμείς για την απουσία ευρωπαϊκού επιπέδου ελευθεριών των Ελλήνων της Αλβανίας, φθάσαμε να προκαλούν οι Τσάμηδες τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μας και να περνούν τις απόψεις τους μέσα από τα σχολικά βιβλία της Αλβανίας. Αν δεν μιλήσουμε δυναμικά ως επίσημη Ελλάδα και για τα δύο αυτά θέματα, θα δημιουργήσουμε κακό προηγούμενο εις βάρος μας. Και θα βλέπουμε φίλους και συμμάχους να μας εγκαλούν για τα προβλήματα των Τσάμηδων και να λησμονούν τα δικαιώματα της εκεί ελληνικής μειονότητας.

Η ελληνική κυβέρνηση οφείλει πριν είναι αργά να αφυπνιστεί από τον εφησυχασμό την αναβλητικότητα και τη δικαιολογία περί ανυπάρκτου θέματος που είδαμε που μας οδήγησε με τα Σκόπια, αλλά και με τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης που η αβελτηρία μας την παρέδωσε σε μεγάλο βαθμό στα νύχια του τουρκικού προξενείου. Να επισημάνει ξεκάθαρα στην Αλβανία και σε όλους τους διεθνείς φορείς ότι βεβαίως επιθυμεί την ειρήνη τη συνεργασία και τη συνύπαρξη με όλους τους γείτονές της Ωστόσο όταν εμείς οι ίδιοι χάριν αυτών των αρχών αποδεχθήκαμε συρρίκνωση του Ελληνισμού σε εδάφη από αρχαιοτάτων χρόνων ελληνικά και υφιστάμεθα ωμές διώξεις στα δύο σημεία που έμεινε Ελληνισμός εκτός ελλαδικού κράτους, στην Κύπρο και τη βόρειο Ήπειρο, δεν είναι δυνατόν να ανεχόμαστε παλιούς και νέους μεγαλοϊδεατισμούς εις βάρος μας Δεν ανεχόμαστε την κλοπή της Πολιτιστικής και πνευματικής μας κληρονομιάς από λαούς που ευεργετήθηκαν από την Ελλάδα και της πρόσφεραν αντί για μάννα χολή. Δεν χρειάζεται να περιμένουμε να γεμίσουν οι ξένες βιβλιοθήκες με ψεύδη και προπαγάνδα εναντίον της χώρας μας αλλά πρώτοι εμείς να ενημερώσουμε όλο τον κόσμο και τους διεθνείς οργανισμούς τόσο για τη «Τσαμουριά» όσο και για τις διώξεις των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου. Πρέπει όμως και ο καθένας μας προσωπικά να είμαστε ευαισθητοποιημένοι και ενημερωμένοι για την ιστορία μας και τα εθνικά μας θέματα ειδικά τώρα που η πολιτεία μας επιτρέπει ανιστόρητα βιβλία ιστορίας να διδάσκονται στα Ελληνόπουλα με υποστήριξη ξένων κέντρων αποφάσεων.